

СКИБА Оксана,

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного
авіаційного університету, м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ МОВИ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЙ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

На початку третього тисячоліття інформаційно-комунікаційні технології з'являються у відповідь на неухильне зростання інформаційних потреб людства і стають невід'ємним елементом усіх сфер життєдіяльності суспільства: економіки, політики, мистецтва, дозвілля, освіти, науки тощо. Саме ці інноваційні інформаційно-комунікаційні технології видозмінюють звичні нам форми комунікацій, що викликає зміни не лише у повсякденній мові людини, а й у науковій. Звичайно, повністю звичні механізми наукових комунікацій не зникають, але науково-технічний прогрес та «...розробка засобів представлення знань у комп'ютерних системах, усвідомлення творцями штучного інтелекту своєї діяльності як роботи зі знаннями» (Онопрієнко 2008: 98) значно модифікують традиційну систему наукових комунікацій покликавши до життя нові інформаційно-комунікаційні системи, які у свою чергу, викликають суттєві зміни у науковій мові.

На ранніх етапах розвитку, до винайдення друкарського станка, комунікація здійснювалася за допомогою пера, чорнила та пергаменту і ефективність обробки інформації була досить низькою. У який спосіб відбувалося листування? Які звичаї і традиції допомогли зберегти наукові і філософські праці, що часто писалися автором в одному екземплярі? Коли стародавній учений отримував листа, то, за античною традицією, він залишав собі оригінал, але повинен був створити дві копії і відправити двом різним людям, які також повинні створити по дві копії і т.д. Саме завдяки цій традиції до нашого часу збереглося багато давніх творів. За тих давніх часів не було ще певних вимог до наукової мови та написання наукових творів, що часто писалися у формі листа.

В епоху Гуттенберга з'являться перші наукові публікації, організовуються перші поштові служби, що дозволили ученим представляти свої здобутки науковому співтовариству і зробили

освіту доступною для більш широких верств населення. Саме в цю епоху почне формуватися уявлення про наукову мову і стиль наукового мислення. Винайдення друкарської машинки і телефону значно полегшить обробку інформації і підвищить ефективність роботи наукових і освітніх закладів. Та лише поява інформаційно-комунікаційних технологій і трансформації мови наукових комунікацій викликає якісні значні зміни у процесі роботи науково-дослідних установ. Враховуючи, з якою швидкістю з'являються новітні засоби комунікації, люди часто починають використовувати їх на практиці ще до того, як вдається пояснити сутність і особливості функціонування нових інформаційно-комунікаційних процесів.

Сьогодні, коли комунікація значною мірою перенесена у віртуальний простір, використання всесвітньої мережі для обміну інформацією набуває деяких нових рис. Мається на увазі те, що взаємодія учасників комунікації у мережі відображає нову якість інформаційних, суб'єкт-об'єктних відносин, що зумовлено, в першу чергу, особливостями мови соціальних мереж. Як справедливо зауважує Н. Єльнікова, мова, «соціальних мереж зумовлена певними правилами мережевого етикету, що розкривається у широкому застосуванні зниженої лексики, жаргонізмів, сленгізмів, вживанні великої кількості аббревіатур та скорочень, використанні смайликів (від англ. «smiley» – піктограма, що виражає емоцію), які надають емоційно-експресивного забарвлення повідомленню» (Єльнікова 2017: 44). Мова в Інтернет мережі, особливо у писемній формі, часто доповнюється різноманітними смайликами, що несуть емоційне навантаження і компенсують деякі елементи паралінгвального спілкування.

Сучасна культура створила необхідні засоби і необхідну мову для того, щоб зберегти накопичене знання та інформацію у цифровій формі і мати можливість фіксувати людську діяльність до найменших дрібниць. Саме широке розповсюдження цих засобів, в якості яких виступають інформаційно-комунікаційні технології, на думку М. Кастельса, в інформаційну епоху дозволяє говорити про нове «мережеве суспільство». У такому «мережевому суспільстві» поширене спілкування у соціальних мережах. Частіше за все це спілкування відбувається у писемній формі, тому учасники

комунікації, передаючи інформацію, намагаються максимально стиснути її. Як наслідок, мова учасників комунікаційного процесу характеризується лаконічністю структури, вживанням сленгових одиниць (комп, інфа, інет) та слів адаптованих під іноземну версію (гуглити, лайкнути тощо.). Враховуючи, що науковці також використовують для спілкування соціальні мережі, останні, відповідно, впливають на зміну наукової мови комунікантів, їхньої мовної культури. Деякі нові скорочення слів та вигуки активно переходять із віртуального простору до реального.

Особливо у сучасному суспільстві, коли людина, освоюючи віртуальний інформаційний простір і спілкуючись у соціальних мережах, не лише має можливість ефективного обміну інформацією, а й може наражатися на конфлікти через недотримання мережевого етикету. А недотримання мережевого етикету якраз і відбувається найчастіше через низький рівень мовної культури комунікантів, не рахуючи ті випадки, коли порушення відбуваються навмисне, з метою спровокувати конфлікт.

Відмічаючи переваги у навчанні і освіті, які люди отримують використовуючи можливості сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (навчання онлайн, можливості електронних публікацій, електронні бази даних, що полегшують зберігання інформації тощо), не слід забувати що існують і негативні наслідки їхнього розвитку. Так, Н. Боулєрз у *New York Times* висловлює думку, що споживання цифрових послуг – це ознака бідності. Ви бідний, якщо ваш лікар консультує вас за допомогою мережі Інтернет, а не в ході особистої зустрічі. Бідний, якщо ваші діти навчаються онлайн, а не у офлайнових викладачів. Бідні, якщо намагаєтесь зробити так, щоб діти вміли користуватися комп'ютерами, бо багаті пропонують своїм спадкоємцям приватні школи, де навчання будується на живому класичному спілкуванні «викладач – студент». Автор заявляє, що відбувається «люксерізація» людських відносин, яка полягає у тому, що якщо ви як і раніше отримуєте послуги від живих реальних людей або маєте можливість безпосередньо спілкуватися з ними, значить, швидше за все, ви представник нової еліти, престижне споживання якої полягає у відмові від цифрових послуг на користь реальних. Життя, проведене перед екраном, тепер стає

ознакою вашої неуспішності в житті. Все це призвело до цікавої нової реальності: людський контакт стає елітним продуктом (Bowles 2019). З наведеного прикладу бачимо, що безпосереднє людське спілкування, яке було доступне всім до появи сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, для деяких людей стає недоступним, а деякі інші люди свідомо зводять його до мінімуму, віддаючи перевагу віртуальному життю у мережі. Звісно, такі люди розвивають у себе здатність до віртуальної комунікації, уміння передавати інформацію мовою мережі за допомогою знакових систем, але навички спілкуватися безпосередньо з реальними людьми живою природною мовою поступово втрачають.

В останні десятиліття розвиток нових інформаційно-комунікаційних систем значно видозмінив і модернізував процес наукової комунікації, що, в свою чергу, вплинуло на зміну мови наукових комунікацій. Учені, що працюють у різних наукових закладах віддалених географічно, отримали можливість обмінюватися проміжними результатами досліджень, спільно працювати над вирішенням поставленої проблеми. Однак активне використання ученими засобів мережі Інтернет у своїй професійній діяльності має на зміну мови наукових комунікацій і негативний вплив. Сюди можна віднести і зниження культури мовлення, і шкідливий вплив на психіку людини, і порушення авторських прав тощо. Короткий огляд робіт сучасних дослідників приводить до висновку, що в одній роботі неможливо розглянути і детально проаналізувати всі позитивні і негативні наслідки впливу новітніх технологій на наукові комунікації та їхню мову, тому називаємо лише деякі з них, а інші чекають на глибокі і ґрунтовні дослідження.

Список використаних джерел та літератури:

1. Bowles, N. 2019. Human Contact is Now a Luxury Good. New York Times. Режим доступу: <https://www.nytimes.com/2019/03/23/sunday-review/human-contact-luxury-screens.html>

2. Єльнікова Н.І. Мовний аспект комунікації в українських версіях соціальних мереж / Н.І.Єльнікова – Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. Харків: 2017. С. 43-46. //

3. Онопрієнко В.І. Науковедення: пошук системних ідей /
В.І.Онопрієнко – К.: 2008. – 288 с.